

**НАУКОВА ШКОЛА ДЛЯ АСПІРАНТІВ
ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ:
З ДОСВІДУ СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА**

Чистякова І.А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач аспірантури і докторантури
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка,
м. Суми, Україна*

Інтеграція України у світовий освітній простір, постійні соціально-економічні перетворення та зміни, діджиталізація суспільства зумовили необхідність реформування й модернізації підготовки здобувачів вищої освіти. Констатуємо, що Законом України про вищу освіту (2014) [1] передбачено реформування української системи вищої освіти, а також автономія закладів вищої освіти, що уможливило надання широких можливостей університетам щодо підготовки конкурентоспроможних і високкокваліфікованих майбутніх фахівців.

На наше глибоке переконання, саме інтеграція формальної та неформальної освіти під час підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня сприятиме формуванню фахівця нового покоління. Таким чином, вважаємо для розв'язання поставленого перед педагогами завдання слід активізувати використання потенціалу неформальної освіти в закладах вищої освіти.

У контексті нашого дослідження хочемо зупинитися на використанні неформальної освіти в підготовці аспірантів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Усе зазначене вище визначає підвищення вимог до якості підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня, що передбачає її фундаменталізацію, посилення методологічної складової, залучення аспірантів до науково-дослідницької роботи, формування вмінь адаптуватися до постійних змін, прогнозувати результати власної діяльності тощо.

Для забезпечення якісної освіти та індивідуальної освітньої траєкторії аспірантів у процесі навчання використовуються різноманітні форми неформальної освіти, як-от: тренінги, вебінари, воркшопи, наукові школи тощо.

У межах даного дослідження зацентруємо увагу на такій інноваційній формі неформальної освіти, як наукова школа.

У результаті аналізу наукової літератури та власного досвіду проведення наукових шкіл для аспірантів і магістрантів у Сумському

державному педагогічному університеті нами було виведено визначення досліджуваного поняття. Так, під наукової школою для здобувачів вищої освіти ми розуміємо інноваційну форму неформальної освіти, орієнтовану на створення інноваційного освітнього середовища для підготовки висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців, здатних комплексно вирішувати проблеми професійного та дослідницько-інноваційного характеру в галузі професійної діяльності.

Далі представимо досвід Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка щодо проведення наукових шкіл для аспірантів.

Насамперед зазначимо, що проведення наукових шкіл було започатковано викладачами кафедри педагогіки у 2021 р. Цільовою категорією стали магістранти та аспіранти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Нині наукові школи для аспірантів охоплюють всі спеціальності, за якими здійснюється підготовка докторів філософії в Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка.

Серед проведених наукових шкіл назвимо такі, як:

1. Літня наукова школа для аспірантів (25–27 серпня 2021 року) (рис. 1).

Літня наукова школа для аспірантів (25–27 серпня 2021 року)		
Організатор: кафедра педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка		
Мета: удосконалити компетентності аспірантів у сфері проведення дослідження, у тому числі написання наукової роботи та представлення наукових результатів		
Цільова аудиторія: аспіранти		
ДЕНЬ 1 <i>25 серпня 2021 року</i> - Відкриття Літньої наукової школи - Скринька запитань - Інтерактивна лекція «Вимоги до докторів філософії як суб'єктів дослідницької діяльності» - Готовність аспірантів до здійснення дослідницької діяльності (проведення анкетування) - Тренінг з тайм менеджменту - Майстер-клас «Академічна українська мова» - Підведення підсумків. - Д/з: створити Портрет ідеального дослідника	ДЕНЬ 2 <i>26 серпня 2021 року</i> - Скринька запитань - Дебатний турнір між викладачами та аспірантами «Чесна освіта: міф чи реальність» - Тренінг з формування дослідницької компетентності майбутнього доктора філософії - Практичний тренінг «Оформлення списків літератури» - Тренінг «Швидкий та ефективний пошук інформації для наукових робіт» - Підсумки	ДЕНЬ 3 <i>27 серпня 2021 року</i> - Скринька запитань - Тренінг з емоційного та професійного вигорання - Тренінг з подолання страху публічних виступів - Майстер-клас «Ефективні презентації» - Квест «У пошуках скарбів науки» - Підведення загальних підсумків. - Презентація портрету ідеального дослідника.

Рис. 1. Літня наукова школа для аспірантів 2021

2. Зимова наукова школа для аспірантів 1 року навчання (10–11 лютого 2022 року) (рис. 2).

Зимова наукова школа для аспірантів 1 курсу (10-11 лютого 2022 року)	
Організатор: аспірантура та докторантура, кафедра педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка Мета: удосконалити компетентності аспірантів у сфері проведення дослідження, у тому числі написання наукової роботи та представлення наукових результатів Цільова аудиторія: аспіранти 1 курсу	
ДЕНЬ 1 10 лютого 2022 року - Відкриття Зимової наукової школи - Скринька запитань - Інтерактивна лекція «Вимоги до докторів філософії як суб'єктів дослідницької діяльності». - Тренінг з тайм менеджменту - Майстер-клас «The main characteristics of Academic Writing» - Майстер-клас «Міжнародні наукометричні бази даних: ефективне користування» - Підведення підсумків	ДЕНЬ 2 11 лютого 2022 року - Скринька запитань - Інтерактивна лекція «Управління державно-регіональної політики: здобутки і виклики на прикладі Сумської області» - Майстер-клас «Базові кейси грантрайтингу» - Тренінг «Як презентувати власні наукові здобутки» - Тренінг «Розвиток критичного мислення майбутнього доктора філософії» - Підсумки

Рис. 2. Зимова наукова школа для аспірантів 1 року навчання 2022

3. Осіння школа для аспірантів 1 курсу (28 вересня 2022 року) (рис. 3).

Осіння наукова школа для аспірантів 1 курсу «Путівник аспіранта Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка» 28 вересня 2022 року
Організатор: аспірантура та докторантура, кафедра педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка   Мета: адаптувати аспірантів 1 курсу до освітньо-наукового процесу   Цільова аудиторія: аспіранти 1 курсу
- Вітальне слово - Довідник доктора філософії. - Дорожня карта освітньо-наукового процесу в аспірантурі. - Путівник академічної доброчесності. - Довідник з пошуку наукової інформації - Онлайн-квест

Рис. 3. Осіння школа для аспірантів 1 курсу 2022

4. Зимова школа для аспірантів 1–2 курсів (28 лютого – 1 березня 2023 року) (рис. 4).

Зимова наукова школа для аспірантів I–II курсів
з розвитку навичок дослідника
28 лютого – 01 березня 2023 року

28 лютого 2023 року

14.30-15.10 Самопрезентація аспірантів (1 хвилина)

15.10-16.10 Майстер-клас «Як готувати наукову публікацію». Ведуча: д.п.н., професор **Бойченко М.А.**

16.10-17.10 Майстер-клас «Особливості оформлення списку джерел». Ведуча: к.п.н., доцент **Чистякова І.А.**

01 березня 2023 року

14.30-15.30 Інтерактивна лекція «Цифрова ідентифікація дослідника». Лектор: д.п.н., професор **Бойченко М.А.**

15.30-16.30 Інтерактивна лекція «Тайм-менеджмент молодого дослідника». Лектор: к.п.н., доцент **Чистякова І.А.**

16.30-17.00 Бліц-форум «Q&A»

Рис. 4. Зимова школа для аспірантів 1-2 курсів

5. Осіння школа для аспірантів першого курсу (14 вересня 2023 року) (рис. 5).

Осіння школи для аспірантів першого року навчання всіх спеціальностей (14 вересня 2023 року)

НАУКОВА ШКОЛА ДЛЯ АСПІРАНТІВ 1-ГО КУРСУ
14 вересня 2023 року

БОЙЧЕНКО М. А.
Д. ПЕД. Н., ПРОФ.

ЧИСТЯКОВА І. А.
К. ПЕД. Н., ДОЦ.

ПОЧАТОК 10:00

- СЕРВІСНА ЗАПИТАНЬ 10:15 - 10:30
- ПРЕЗЕНТАЦІЯ ТРЕТЬОГО ПОСІДІННЯ НАУКОВОГО ЗІВНА ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ 10:30 - 11:00
- Спелек: д. мед. н., проф. **Бойченко М. А.**
- ПУБЛІКАЦІЯ АСПІРАНТА 11:30 - 12:00
- Прем'єр: к. мед. н., доц. **Чистякова І. А.**
- ПЕРЕРВА 12:30 - 13:30
- МАЙСТЕР КЛАС "ЯК ГОТУВАТИ НАУКОВУ ПУБЛІКАЦІЮ" 13:30 - 14:30
- Темар: д. мед. н., проф. **Бойченко М. А.**
- ІНТЕРАКТИВНА ЛЕКЦІЯ "АКАДЕМИЧНА ДОРОСЛІСТЬ АСПІРАНТА" 14:30 - 15:30
- Демар: к. мед. н., доц. **Чистякова І. А.**
- РЕФЛЕКСІЯ 15:30 - 16:00

Рис. 5. Осіння школа для аспірантів першого курсу 2023

Зауважимо, що кожна наукова школа мала свою мету та була спрямована на формування професійних компетентностей майбутнього доктора філософії, а саме на викладацьку й дослідницьку складові.

Наголосимо, що вибір напрямів і тем наукових шкіл здійснювався на основі діагностування потреб аспірантів. Так, визначалися:

- мотивація вступу аспірантів;
- рівень організаційних і комунікативних практичних навичок аспірантів;
- рівень дослідницьких та інформаційних практичних навичок аспірантів;
- рівень творчого потенціалу аспірантів.

Переконані, що така форма неформальної освіти дозволяє не лише допомогти аспірантові зорієнтуватися в освітньо-науковому процесі, але й використати практико орієнтований підхід до процесу навчання, а також формувати ключові компетентності доктора філософії.

Література:

1. Про вищу освіту: закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 37–38, ст. 2004.